

Praktický průvodce pro pracovníky OSPOD

**Nepřijatelnost tělesných
trestů v práci s rodinami**

v souvislosti s novelou § 858 a § 884 OZ

www.centrumlocika.cz
www.detstvibeznasili.cz

@centrumlocika

Centrum

Praktický průvodce pro pracovníky OSPOD

Nepřijatelnost tělesných trestů v práci s rodinami
v souvislosti s novelou § 858 a § 884 OZ

Na materiálu spolupracovaly:

Odborná a obsahová část: Světluše Kotrčová,
Tereza Tetourová, Zuzana Vanýsková

Grafické zpracování: Zuzana Trojanová

Jazyková úprava: Edita Čonosová

Vydalo Centrum LOCIKA, z. ú.
Praha, 2026

NDT Rodina

Obsah

Kontext a význam změny	4
Co je tělesný trest	6
Proč jsou tělesné tresty škodlivé?	6
Co to prakticky znamená pro pracovníky sociálně-právní ochrany dětí?	7
Dilemata výkonu sociální práce v SPOD	8
Zhodnocení míry rizika	9
Činnosti pracovníků OSPOD, které se váží k tématu tělesného trestání	10
Jak komunikovat s rodiči	15
Rozhovor s rodiči, kteří využívají tělesné tresty jako nevhodnou výchovnou metodu	16
Rozhovor s rodiči, jejichž jednání vykazuje známky dlouhodobého špatného zacházení s dítětem	19
Jak komunikovat s dítětem	21
Jak vést rozhovor s dítětem, u kterého máme podezření na špatné zacházení?	22
Jak vést rozhovor s dítětem, které zažívá násilí v blízkých vztazích?	23
Co o participaci dítěte říká český právní řád?	23
Přílohy	25

1.

Kontext a význam změny

Právní úprava občanského zákoníku je od 1. ledna 2026 v souladu s mezinárodními závazky České republiky. Deklaratorní ustanovení § 858 a § 884 občanského zákoníku (OZ) **zakotvují nepřijatelnost tělesného trestání dětí, duševního strádání a jiného ponižujícího zacházení. Česká republika se tím připojila k trendu podpory pozitivních výchovných přístupů.**

Rodičovská odpovědnost podle novelizovaného **§ 858 OZ** zahrnuje péči o tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj dítěte „bez tělesného trestání, duševního strádání a jiných ponižujících opatření.“

Ve výchově dítěte lze nově podle **§ 884 odst. 2 OZ** použít jen výchovné prostředky přiměřené okolnostem, které neohrožují zdraví ani rozvoj dítěte a nedotýkají se jeho lidské důstojnosti. Zákon explicitně stanoví, že „lidské důstojnosti dítěte se dotýká tělesné trestání, působení duševního strádání nebo jiná ponižující opatření.“

Nejvyšší správní soud v listopadu 2025 uvedl, že tělesný trest je vždy nepřiměřeným výchovným prostředkem, protože zasahuje do důstojnosti dítěte a jeho dalších základních práv.¹ Nejvyšší správní soud tím potvrdil, že nová právní úprava je v souladu s hodnotou ochrany lidské důstojnosti a že tělesné trestání je v ČR zakázáno bezvýjimečně. Nová právní úprava má primárně preventivní a edukativní charakter. Cílem není kriminalizovat rodiče, ale jasně stanovit, že násilí do výchovy nepatří.²

Česká republika čelila v uplynulém čtvrtstoletí opakovaným výzvám Výboru pro práva dítěte OSN a dalších orgánů, aby tělesné tresty zákonem jasně zakázala. V roce 2015 Evropský výbor pro sociální práva ve věci [Approach proti České republice](#) konstatoval porušení článku 17 Evropské sociální charty. Výbor tehdy rozhodl, že české právo ani judikatura nezajišťují dostatečnou a účinnou ochranu dětí před tělesným trestáním.

Ačkoli Úmluva o právech dítěte neobsahuje výslovný zákaz tělesného trestání, tento zákaz vyplývá z článků 19 a 37, z požadavku na ochranu lidské důstojnosti a ustáleného výkladu Výboru pro práva dítěte OSN. **Článek 19** ukládá státům povinnost chránit děti před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, ponižováním nebo zneužíváním. Výbor zdůrazňuje, že formulace článku 19 Úmluvy o právech dítěte **neponechává prostor pro jakoukoli míru „povoleného násilí“** a že tělesné tresty představují formu násilí bez ohledu na četnost, závažnost či úmysl.³

¹ [Rozsudek](#) Nejvyššího správního soudu ze dne 25.11.2025, č.j. 21 Ads 76/2025-29.

² Důvodová zpráva k návrhu zákona novelizujícího občanský zákoník, sněmovní tisk 728, s. 81-82.

³ Výbor pro práva dítěte OSN. [Obecný komentář č. 8.](#), Právo dítěte na ochranu před tělesnými tresty a dalšími krutými nebo ponižujícími formami trestu, b. 18.

Výbor pro práva dítěte OSN. [Obecný komentář č.13.](#), Právo dítěte na ochranu před všemi druhy násilí, b. 17.

Také judikatura Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) dlouhodobě a konzistentně zastává stanovisko, že tělesné tresty dětí nelze v moderní společnosti tolerovat. Státy by měly usilovat o jejich výslovný a komplexní zákaz, jak v právu, tak v praxi.⁴ Zákazy by měly obsahovat přiměřená opatření, měly by být praktické a účinné a nezůstat jen v teoretické rovině.⁵ Zajištění lidské důstojnosti dítěte podle čl. 3 [Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod](#) (EÚLP) neumožňuje žádné ospravedlňování aktů špatného zacházení – tedy ani tělesných trestů – tradicí nebo „kázeňským“ účelem. ESLP zdůrazňuje, že děti mají být vzhledem k jejich zranitelnosti a závislosti na dospělých chráněny více, nikoli méně. Podle ESLP jsou tělesné tresty (na veřejnosti či v domácím prostředí) vždy ponižující. Ochrana důstojnosti dítěte v praxi vyžaduje účinný právní rámec, který tělesné tresty jako formu nepřijatelného zacházení jasně vylučuje.⁶

Co je tělesný trest?

Tělesný trest podle Výboru OSN pro práva dítěte znamená jakýkoliv trest používající fyzickou sílu s úmyslem způsobit určitou míru bolesti nebo nepohodlí, jakkoli lehkého.⁷

Proč jsou tělesné tresty škodlivé?

- **Psychologické důsledky pro dítě:** Tělesné tresty mohou vést k psychickým poruchám, agresivnímu chování a problémům ve vztazích. Děti, které jsou pravidelně tělesně trestány, mohou mít problémy se sebeúctou a také schopností zdravě se vyrovnávat se stresem a konflikty. Tělesné trestání narušuje vztah rodiče s dítětem a celkově negativně ovlivňuje jeho psychosociální vývoj, zdraví a budoucí život.
- **Opakování násilného chování:** Děti se učí, že násilí je prostředkem k řešení problémů. Místo rozvoje dovedností řešit konflikty prostřednictvím komunikace a kompromisu, dostávají zprávu, že je v pořádku vymáhat věci pomocí síly a moci.
- **Porušení práv dítěte:** Tělesné tresty znamenají porušení základních práv dítěte na ochranu před násilím a ponižováním. Úmluva o právech dítěte vymezuje, že děti mají právo vyrůstat v prostředí, které je ochrání před všemi formami násilí. A tělesné tresty označuje za nejrozšířenější formu násilí na dětech.

⁴ Rozsudek ESLP [O. C. I. a ostatní proti Rumunsku](#), b. 43.

⁵ Rozsudek ESLP [Tlapak a ostatní proti Německu](#), b. 91.

⁶ Rozsudek ESLP [D.M.D. proti Rumunsku](#), b. 49-51.

⁷ Většina těchto trestů zahrnuje udeření („plácnutí“, „plesknutí“, „plácnutí přes zadek“) dítěte rukou nebo pomůckou, kterou může být bič, hůl, pásek, bota, vařečka atd. Součástí trestu ale může být také například kopání, třesení nebo házení dítětem, škrábání, štípání, kousání, tahání za vlasy nebo udeření do uší, nucení dítěte setrvat v nepohodlné pozici, pálení, opaření nebo nucené požívání (například vypláchnutí úst dítěte mýdlem nebo nucení spolknout pálivé koření). Podle Výboru jsou tělesné tresty vždy ponižující. Kromě toho existují další formy trestu, které nejsou fyzické, jsou však rovněž kruté a ponižující a nejsou tedy v souladu s Úmluvou o právech dítěte. Patří k nim například tresty, které dítě znevažují, ponižují, zostuzují, neprávem obviňují, zastrašují, děsí nebo zesměšňují. Definice vychází z obecného komentáře Výboru OSN pro práva dítěte č. 8., Právo dítěte na ochranu před tělesnými tresty a dalšími krutými nebo ponižujícími formami trestu.

2.

**Co to prakticky
znamená pro
pracovníky
sociálně-právní
ochrany dětí?**

Centrum

Důležitou úlohou sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí (dále SPOD)⁸ je činit opatření k tomu, aby **děti byly chráněny** před tělesným trestáním, duševním strádáním a jiným ponižujícím zacházením. Svou činností dáváme **jasný signál společnosti**, zejm. rodičům, že **má smysl usilovat o bezpečné a zdravé prostředí pro děti**.

Opatření a postupy sociálních pracovníků SPOD musí být v souladu s legislativou a odpovídat vědecky podloženým poznatkům, které poukazují na **negativní důsledky tělesného trestání** na psychosociální vývoj dětí.⁹ Přijetím novely Občanského zákoníku se **dostává do popředí nepřijatelnost tělesných trestů vůči dětem**, což dává odborné práci s rodinou jasné hranice pro všechny aktéry.

Dilemata výkonu sociální práce v SPOD

Při výkonu profese se často pohybujeme mezi legalitou (respekt a dodržování právních předpisů, odbornost a profesní zkušenost) a legitimitou (etika sociální práce, morálka, svědomí, vlastní životní zkušenost), což může vyvolávat napětí a určité obavy.

Musíme rozlišovat skutečnosti, kdy se jedná:

- o **důvodný výkon veřejné moci** (tzn. kontrola, kdy vstupujeme do života dítěte a jeho rodiny nedobrovolně, např. pro skutečnosti svědčící pro nevhodné zacházení či přímo týrání),
- nebo jde o **poradenské působení** (tzn. podpora týkající se vhodných a bezpečných výchovných nástrojů), jehož cílem je dobrovolné využívání sítě odborných služeb (dítě a rodina využívají nabízené služby na základě svobodného a informovaného souhlasu).

S nároky dilemat může pomoci **supervize**, spolupracující **sít odborných služeb**, **mezioborový case management** a vytváření bezpečného prostoru pro možnost konzultací s kolegy specialisty na danou problematiku. Při rozlišování skutečností nám pomáhá důkladné a systematické zhodnocení míry rizika.

⁸ V souladu s Úmluvou o právech dítěte a novelizovaným občanským zákoníkem.

⁹ Více v odborných studiích, např.:

- Felitti, V., & Anda, R. (2010). [The relationship of adverse childhood experiences to adult medical disease, psychiatric disorders and sexual behavior: Implications for healthcare](#). In R. Lanius, E. Vermetten, & C. Pain (Eds.), *The Impact of Early Life Trauma on Health and Disease: The Hidden Epidemic* (pp. 77-87). Cambridge University Press.
- Gershoff, E. T., & Grogan-Kaylor, A. (2016). [Spanking and child outcomes: Old controversies and new meta-analyses](#). *Journal of Family Psychology*, 30(4), 453-469.
- Paolucci, E. O., & Violato, C. (2004). A meta-analysis of the published research on the affective, cognitive, and behavioral effects of corporal punishment. *The Journal of psychology*, 138(3), 197-221.

Zhodnocení míry rizika

Rizikové faktory a varovné signály (příloha B) jsou zásadním vodítkem při vyhodnocení obsahu přijatého oznámení (ústní, písemné, anonymní) poukazujícího na přítomnost tělesných trestů v životě dítěte a k němu se vážícím následným opatřením, která je třeba přijmout na jeho ochranu.

Napomáhají také k **rozlišení mezi dlouhodobým špatným zacházením s dítětem**, tzn. tělesné tresty jsou symptomem násilí na dítěti, kdy je třeba takové výchovné působení zastavit, a rodinnými situacemi, kde převládá kompetentní **výchovné působení rodičů, kteří využívají tělesné tresty jako nevhodnou výchovnou metodu**, neboť neznají či neumí využívat jiné pro dítě vhodnější a bezpečnější výchovné metody. Zásadně zde platí pravidlo, že čím více rizik a varovných signálů identifikujeme, tím více roste potřeba reagovat včas, razantněji a autoritativně.

Každé oznámení o tělesném trestání dětí je nutné prvotně vyhodnotit jako ohrožující podle § 6 zákona o SPOD. A to i v situaci, kdy jde pouze o podezření, které se později v následné systematické odborné činnosti pracovníků SPOD nepotvrdí.¹⁰

Tělesné trestání spadá do kategorií ohrožujících skutečností vymezených v ustanovení **§ 6 zákona o SPOD**, zejména **písm. a)** „jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti“, dále **písm. e)** „na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu“, popř. **písm. g)** „které jsou ohrožovány domácím násilím,¹¹ popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami.“

V čl. 19 Úmluvy o právech dítěte je násilí ve vztahu k dětem definováno jako: „jakékoli tělesné či duševní násilí, urážení nebo zneužívání, včetně sexuálního zneužívání, zanedbávání nebo nedbalé zacházení, trýznění nebo vykořisťování.“

Dítě vystavené tělesnému trestání je třeba považovat vždy za ohrožené dítě, kterému je zaručeno poskytnutí sociálně-právní ochrany v souladu s § 6 zákona o SPOD.

Bližší část příloh, zejm. B a C.

¹⁰ Uvedené potvrzuje [metodika MPSV: „Dítě ohrožené násilím v rodině.“ Metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí](#), 18.12.2025, s. 6 a 14.

¹¹ Dítě ohrožené domácím násilím ve smyslu § 3021 občanského zákoníku.

Činnosti pracovníků OSPOD, které se váží k tématu tělesného trestání

A. VYHLEDÁVÁNÍ (DEPISTÁŽ)¹²

Vyhledávání ohrožených dětí je jednou ze **základních činností** pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD). Depistáž **probíhá** v přirozeném prostředí rodin, a to s cílem nabízet jim pomoc při hledání řešení jejich nepříznivé sociální situace a přispívat tím k předcházení a deeskalaci negativních sociálních jevů.

Můžeme se tak přímo stát **svědky** nevhodného zacházení s dítětem, nebo se stáváme tzv. **koordinátorem sociální ochrany dětí**, kdy při vyhledávání oslovujeme širokou škálu dalších aktérů (zejm. školy, pediatry, sociální služby, neziskové organizace apod.), kteří přicházejí v rámci své činnosti do styku s dětmi.

B. PREVENTIVNÍ A PORADENSKÉ ČINNOSTI¹³

Svou povinnost působit na rodiče – aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti a usilovali o odstranění nedostatků ve výchově – naplňujeme především **prostřednictvím rozhovorů s rodiči a dětmi** (více kapitola č. 3). Můžeme také spolupracovat s dalšími odborníky a osobami pracujícími s dětmi, pořádáme či doporučujeme přednášky, programy, edukativní akce pro rodiče apod.

C. VYUŽÍVÁNÍ METOD SOCIÁLNÍ PRÁCE¹⁴

Můžeme realizovat **sociální šetření** v domácnosti dítěte (terénní sociální práce řeší situaci dítěte v jeho přirozeném sociálním prostředí, pracovník má „právo vstoupit“ a pořizovat foto a video, má právo hovořit s dítětem bez přítomnosti rodiče), poskytujeme **sociálně-právní poradenství, krizovou pomoc, psychosociální podporu a sociální rehabilitaci**, ale i **činnosti analytické a koordinační**, které umožní či přispějí k pozitivní změně v životě dítěte.

V pozici sociálního pracovníka agendy OSPOD musíme mít na paměti, že předním hlediskem sociálně-právní ochrany je **zájem a blaho dítěte¹⁵ a že sociální práce v podobě konkrétních opatření musí být zvolena tak, aby na sebe navazovala a vzájemně se ovlivňovala¹⁶**, tzn. „od mírnějších pomáhajících opatření k opatřením kontrolním či restriktivním.“

¹² Zákon o SPOD, zejm. § 10, odst. 1, písm. a), dále např. [Doporučený postup MPSV č. 1/2018](#) k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností a krajských úřadech.

¹³ Zákon o SPOD, § 10, odst. 1, 2, dále § 11, odst. 1 písm. a), b), odst. 2 písm. a), b).

¹⁴ Zákon o SPOD, § 6a, odst. 1, 2, dále § 8, § 11, odst. 2.

Zákon o sociálních službách, zejm. § 109.

¹⁵ Zákon o SPOD, § 5 a Úmluva o právech dítěte, čl. 3.

¹⁶ Zákon o SPOD, § 9, § 9a, odst. 1, 2.

D. PŘÍPADOVÁ SOCIÁLNÍ PRÁCE (CASE MANAGEMENT)¹⁷

V roli case managera případu využíváme metody a činnosti sociální práce:

- **posuzujeme naléhavost¹⁸ situace dítěte,**
- zjišťujeme nepříznivé vlivy působící na dítě a příčiny jejich vzniku,
- **vyhodnocujeme situaci dítěte a jeho rodiny,**
- **mapujeme potřeby dítěte i rodičů,**
- **hledáme zdroje/silné stránky na straně dítěte, rodičů i širšího rodinného prostředí,**
- **identifikujeme rizika,**
- **vypracováváme individuální plán ochrany dítěte,**
- plánujeme a realizujeme (společně s rodinou) dohodnuté kroky a opatření,
- hodnotíme efektivitu kroků a opatření,
- nastavujeme případně další opatření k ochraně dítěte,
- a průběžně využíváme případové/expertní/multioborové/rodinné konference.

Týmová a mezioborová spolupráce

Týmovost a možnost „těžit“ ze specializace dalších aktérů umožňuje cílenou a rychlou profesionální ochranu dětí ohrožených tělesnými tresty a jiným nevhodným zacházením (zejm. syndrom CAN, násilí v blízkých vztazích apod.). Pracovníci OSPOD v rámci svého pracoviště mohou vytvářet tzv. **mini týmy pro děti ohrožené nevhodným zacházením**, tzn.: aplikují týmový přístup při řešení náročných případů.

Mini týmy lze operativně sestavovat z **pracovníků OSPOD** a dalších **externích odborníků**, tzv. expertní panel (zejm. psycholog, terapeut, právník, lékař, etoped, adiktolog, zástupce PČR, Probační a mediační služba, Městská policie, pedagog, zástupce sociální služby – např. sociální pracovník SAS, pracovník intervenčního centra apod.).

Benefitem týmového přístupu je snížení či eliminace neúměrné zátěže pracovníků OSPOD v případech, které mnohdy překračují rámec běžných situací a které mohou být velmi složité v oblasti volby správného postupu a vhodných opatření a služeb.

E. OPATŘENÍ NA OCHRANU DĚTÍ (ROZHODOVACÍ ČINNOST ORGÁNU SPOD)¹⁹

Rodičům, kteří při výchově dětí využívají tělesné tresty, je vhodné doporučit, aby dobrovolně, za pomoci odborníků, **měnili náhled na tyto škodlivé výchovné metody**. Pokud rodiče na doporučení k dobrovolné spolupráci s odborníky nereflektují, lze jim uložit, formou správního rozhodnutí, povinnost **využít odbornou poradenskou pomoc**, neboť nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou bez této pomoci. Rodiče je třeba ke spolupráci průběžně motivovat a mít **navázanou síť spolupracujících odborných služeb**.

¹⁷ Zákon o SPOD, zejm. § 10, odst. 3, 5, dále § 14, odst. 2 písm. d).

Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o SPOD.

¹⁸ Příloha č. 1 k vyhlášce o provedení některých ustanovení zákona o SPOD, kritérium 8b.

¹⁹ Zákon o SPOD, zejm. § 12, § 13, § 13a.

Občanský zákoník, zejm. § 855 - § 975.

F. KONTROLNÍ (DOZOROVÁ, DOHLEDOVÁ) ČINNOST²⁰

Mezi kompetence pracovníků OSPOD v případě dětí ohrožených tělesným trestáním patří i to, že mohou požadovat po rodičích povinnost:

- spolupracovat s OSPOD při ochraně zájmů a práv dítěte,
- předložit na vyžádání listiny a další doklady a poskytnout nezbytné informace potřebné pro výkon sociálně-právní ochrany,
- umožnit zaměstnanci OSPOD návštěvu v obydli nebo jiném prostředí, kde dítě žije,
- dostavovat se na výzvu k jednání s OSPOD.

Rodiči může být uložena v případě nespolupráce pořádková pokuta.

G. ZAJIŠTĚNÍ TZV. NEODKLADNÉ PÉČE²¹

„Neodkladnou péčí“ se rozumí **zajištění péče dítěti**, které se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku, zejména v důsledku úmrtí rodičů nebo jejich hospitalizace či **v jiných závažných situacích**, mezi které patří nevhodné zacházení s dítětem včetně jeho tělesného trestání. Závažnost situace je třeba vždy individuálně vyhodnotit. Jde o řešení **náhlé/krizové situace dítěte** (i v rámci výkonu pohotovosti po pracovní době a o víkendu).

Pokud dítě nelze ponechat v péči rodičů, pak při zajištění neodkladné péče se zpravidla dá přednost příbuznému dítěte či jiné blízké osobě, ale je možné ji zajistit i jiným vhodným a pro dítě bezpečným způsobem, včetně zajištění péče osobami, které jsou zařazeny v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, příp. lze využít umístění dítěte do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě smlouvy či předběžného opatření soudu.

H. NÁVRHOVÁ ČINNOST²²

Pracovníci OSPOD realizují v zájmu dětí tzv. návrhovou činnost vůči soudu. Před podáním návrhu (např. na dohled, na omezení rodičovské odpovědnosti apod.) jsou povinni s rodiči projednat důvody, pro které má dojít nebo již došlo k podání návrhu soudu, poučit je o jejich právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a důsledcích neplnění rodičovských povinností.

Pracovníci OSPOD musí být obzvláště proaktivní v této odborné činnosti v případech dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných. Pro děti takto ohrožené se používá termín „dětí ohrožené syndromem **CAN**“, **který představuje soubor nepříznivých příznaků ve stavu a vývoji dítěte**, který je důsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti. Děti ohrožené syndromem CAN jsou děti, kterým musí být věnována zvýšená pozornost a ochrana, a to zejména proto, že ohrožení má pro ně závažné a dlouhodobé následky.

²⁰ Zákon o SPOD, zejm. § 53, odst. 2, 3, 4.

²¹ Zákon o SPOD, zejm. § 15, 16, 27a, 42.

²² Zákon o SPOD, § 14, odst. 1, 2, 3, dále § 15 a § 16.

Občanský zákoník, zejm. § 855 - § 975.

Zákon o zvláštních řízeních soudních, zejm. § 452 - § 465, dále § 466 - § 477.

I. OZNAMOVACÍ ČINNOST²³

Pracovníci OSPOD mají oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení. Oznamují skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán na dítěti trestný čin, tzn. stačí jen podezření.

J. PŘESTUPKY NA ÚSEKU SPOD²⁴

Rodič (příp. osoba odpovědná za výchovu dítěte) se dopustí **přestupku tím, že použije vůči dítěti nepřiměřený výchovný prostředek nebo omezení.**²⁵ Za přestupek lze uložit pokutu nebo omezující opatření (které spočívá v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování), případně napomenutí.

Nejvyšší správní soud (NSS) se zabýval případem matky, která za pravidelné bití syna vařečkou byla uznána vinnou ze spáchání uvedeného přestupku. Při výkladu neurčitého právní pojmu nepřiměřený výchovný prostředek došel NSS k závěru, že **v případě tělesného trestání není možné posuzovat intenzitu, sílu nebo četnost. Podle NSS jsou všechny tělesné tresty nepřiměřenými výchovnými prostředky** a nejsou nikdy přípustné a přijatelné, protože **zasahují do lidské důstojnosti dítěte a jeho dalších základních práv.**²⁶

Rodič (příp. jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte) se dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, o jejímž uložení rozhodl OSPOD.²⁷ Za tento přestupek lze uložit pokutu či napomenutí.

Dalším přestupkem, kterého se rodič (příp. jiné osoby odpovědné za dítě) mohou dopustit, je ponechání dítěte bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti, popřípadě zdravotnímu stavu. Tím rodič dítě vystaví nebezpečí vážné újmy na zdraví, nebo v důsledku toho dítě způsobí újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoli nepatrnou.²⁸ I za tento přestupek je možné uložit pokutu.

K řešení přestupků na úseku SPOD je příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte.²⁹ V případě, že pracovníci OSPOD mají podezření, že mohlo dojít ke spáchání trestného činu, obrátí se na orgány činné v trestním řízení a případ jim předají.

²³ Zákon o SPOD, § 51, odst. 5 písm. b).
Trestní řád, § 8, odst. 1.

²⁴ Zákon o SPOD, § 59, odst. 1 a 4, § 59d, odst. 1 písm. a), odst. 2.
Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, § 52, odst. 1.

²⁵ Zákon o SPOD, § 59, odst. 1 písm. h).

²⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.11.2025, č.j. 21 Ads 76/2025-29. V přestupkovém řízení byla napomenutím potrestána matka desetiletého chlapce, která jej bila pravidelně vařečkou. Proti rozhodnutí podala žalobu a následně kasační stížnost.

²⁷ Zákon o SPOD, § 59d odst. 1 písm. a).

²⁸ Zákon o SPOD, § 59 odst. 1 písm. g).

²⁹ Zákon o SPOD, § 59h odst. 1 písm. d).

K. OPATŘENÍ, KTERÁ MOHOU BÝT ULOŽENA VÝHRADNĚ SOUDEM³⁰

Volba a využívání výchovných prostředků vůči dětem je součástí rodičovské odpovědnosti. **Soud může** v zájmu dítěte **změnit způsob nebo rozsah rodičovské odpovědnosti** tak, že pozastaví výkon rodičovské odpovědnosti, omezí rodičovskou odpovědnost, zbaví rodičovské odpovědnosti.

V závažných případech (tzn. pokud se jedná o skutečnosti takové četnosti a intenzity, kdy je dítě ohroženo na životě a zdraví, nebo je vážně ohrožen či narušen jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem), **může soud rozhodnout o dočasném odejmutí dítěte z péče rodičů** a svěří dítě do péče jiné fyzické osoby (tzv. svěření), do pěstounské péče na přechodnou dobu či dlouhodobé pěstounské péče, do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do střediska výchovné péče, do zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo do domova pro osoby se zdravotním postižením, nebo nařídí ústavní výchovu.

³⁰ Občanský zákoník, zejm. § 855 - § 975.

3.

Jak

komunikovat

s rodiči

Centrum

Při komunikaci s rodiči je důležité věnovat pozornost tomu, zda se jedná o oblast výchovy:

- kdy rodiče využívají tělesné tresty jako **nevhodnou výchovnou metodu**, neboť neznají či neumí využívat jiné pro dítě vhodnější a bezpečnější výchovné metody (více 3.1),
- anebo zda jsou tělesné tresty signálem, že v rodině dochází k **závažnějším formám násilí a dlouhodobému špatnému zacházení s dítětem** (více 3.2).

Pro posouzení, zda se jedná o dlouhodobé špatné zacházení s dítětem, nebo využití tělesných trestů jako výchovné metody, slouží zhodnocení míry rizika v rámci vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny popsané výše a uvedené v příloze B a C.

3.1 Rozhovor s rodiči, kteří využívají tělesné tresty jako nevhodnou výchovnou metodu

1. V rámci rozhovoru (viz kap. 2, písm. B, C) informujeme rodiče o škodlivosti a nepřijatelnosti tělesných trestů a motivujeme je k využívání **alternativních a pro vývoj dítěte příznivých výchovných metod** (viz dále).
2. Doporučíme rodičům **odbornou podporu** (viz kap. 2, písm. B, C, D, E) – např. poradny pro rodinu, péče dětského psychologa, programy pro zvládnání vzteku (kontakty v příloze G).
3. Dále **pravidelně monitorujeme situaci** dítěte v rodině (viz kap. 2, písm. C, D, E).

Cílem našeho působení je vést rodiče k využívání nenásilných výchovných metod tak, že jim představíme aktuální poznatky o negativních důsledcích tělesných trestů, platnou legislativu, a především je informujeme o pozitivních výchovných metodách, které jsou efektivnější a neohrožují vývoj dítěte pečujícími osobám můžete doporučit Praktického průvodce laskavým rodičovstvím či další materiály zaměřené na výchovu bez tělesných trestů, viz příloha D.

DOPORUČENÍ PRO CITLIVOU A EFEKTIVNÍ KOMUNIKACI S RODIČI, KTEŘÍ POUŽÍVAJÍ TĚLESNÉ TRESTY JAKO VÝCHOVNOU METODU.

Rodiče, kteří se uchylují nebo uchýlili k tělesným trestům, mohou mít v úmyslu „disciplinovat“ nebo „učit“ z tradičního přesvědčení nebo nevědomosti. I tak ale jejich přístup může mít **dlouhodobé negativní důsledky pro vývoj dítěte**. O těchto skutečnostech by měli být informováni, stejně tak jako o stanovisku **nepřijatelnosti tělesných trestů**, které Česká republika zastává.

Komunikace o tématu tělesných trestů by měla začít s respektem a **neodsuzujícím postojem** směrem k rodičům. **Odsuzujeme chování**, resp. vyjadřujeme nesouhlas s tělesným trestáním dětí, nikoliv však rodiče samotné. Důležité také může být zachovávat profesionální postoj, tzn. hovořit s rodiči z role pracovníka OSPOD, který se odvolává k platné legislativě a vědeckým poznatkům o škodlivosti tělesných trestů, nikoliv však z role rodiče, který má vlastní výchovné zkušenosti.

- **Neodsuzující postoj:** Mnoho rodičů používá tělesné tresty, protože si myslí, že je to nejlepší způsob, jak dítě vychovat a jak mu ukázat, že něco udělalo špatně. V rozhovoru může pomoci vyhnout se přímé kritice rodiče, aby nedošlo k tomu, že se rodič ihned stáhne a začne se chovat defenzivně.

Příklad: *„Chápu, že výchova může být náročná, a často se člověk dostane do situace, kdy neví, jak reagovat na určité projevy chování dítěte. Mnozí rodiče se uchylují k tělesným trestům, protože to sami zažili nebo protože jim to někdo poradil.“*

- **Vysvětlení, že cílem je ochrana dítěte:** Na začátku rozhovoru můžete říct rodičům, že vaším společným cílem je, aby dítě mělo šanci vyrůstat v prostředí bezpečí. Existují efektivnější a pro vývoj dítěte bezpečné způsoby výchovy, které mohou rodiče využít.

Příklad: *„Jde mi o to, abychom společně našli způsob, jak můžete i bez tělesných trestů účinně vychovávat své dítě, protože víme, že násilí má dlouhodobé negativní účinky na vývoj dítěte.“*

- **Informace o škodlivosti tělesných trestů:** Můžete také poskytnout rodičům informace o výzkumech či materiálech, které ukazují na negativní účinky tělesných trestů. Klíčové však je informovat rodiče o alternativních výchovných metodách. Pokud mají přestat dítě tělesně trestat, potřebují vědět, co dělat místo toho.

Příklad: *„Mnoho rodičů se domnívá, že když dítěti dají na zadek, že to pomůže, ale výzkumy ukazují, že se tím chování dítěte nezlepší. Dítě se může cítit zraněné, ponížené a ztrácet důvěru v rodiče. Místo trestů je možné využít alternativních výchovných metod, které jsou účinnější a bezpečnější.“*

- **Nabídka alternativních výchovných metod a podpory:** Poskytněte rodičům materiály, jak vychovávat děti bez tělesných trestů (viz příloha D). Vhodné také je doporučit podporu odborníka.

Příklady alternativních metod:

- **Přirozené a logické důsledky:** Místo trestání nechat dítě zažít důsledky svého chování (Příklad: pokud dítě včas nevypne tablet, další den se zkrátí jeho čas na tabletu o 10 minut – *„Domluvili jsme se na čas. Když to nedodržíme, příště ten čas zkrátíme.“*).
- **Pozitivní posilování:** Oceňovat žádoucí chování. Pozitivní pozornost motivuje dítě opakovat to, co funguje (*„Vidím, že ses dnes snažil uklidit hračky hned, když jsem tě poprosila. To mi moc pomohlo.“*).
- **Aktivní naslouchání a pojmenování emocí:** Pomocť dítěti pochopit a vyjádřit, co cítí. To snižuje frustraci a předchází výbuchům. (*„Naštvalo tě, že ti vzal hračku. Rozumím tomu.“*)

Nastavování hranic s empatií: Hranice jsou pro děti důležité. Nejde o tresty či zákazy, ale vodítko, jak rozpoznat, jaké chování je v pořádku a jaké nikoliv. Hranice je optimální nastavovat srozumitelně, důsledně, ale laskavě. („Rozumím, že se ti teď nechtějí dělat úkoly (empatie). Ale škola je tvá zodpovědnost (hranice). Chceš začít tím lehčím úkolem, nebo tím těžším?“)

Co dělat když ...

Rodič argumentuje, že tělesné tresty nejsou zakázány (a trestně postihnutelné), pouze v extrémních případech.

- Můžete zdůraznit, že právní rámec, který se vyjadřuje k nepřijatelnosti tělesných trestů, je součástí širšího trendu ochrany dětí. I když zákon možná explicitně neuvádí trestní postih za každou formu tělesného trestu, jde o jasné prohlášení, že tento způsob výchovy není akceptovatelný.

Příklad: „I když zákon neuvádí postih za každé použití tělesného trestu, jejich používání jasně považuje za nepřijatelné. Nová legislativa i vývoj v celé společnosti směřují k tomu, aby děti byly chráněny před jakýmkoli formami násilí. Právě tímto krokem chceme dát jasně najevo, že děti mají právo vyrůstat v prostředí, kde se necítí ohrožené.“

Pokud si rodič pevně stojí za používáním tělesných trestů a začne se ptát, zda pracovník má děti a jestli se někdy dopustil tělesných trestů, je užitečné zachovat klid a profesionální odstup.

- **Udržujte profesionální tón a neosobní postoj** – např.: „Chápu, že se ptáte, protože se domníváte, že moje zkušenosti mohou mít vliv na to, co říkám. Mně ale jde o to, abychom našli nejlepší řešení pro vás a vaše dítě. Věřím, že společně najdeme způsob, jak se můžete vyhnout tělesným trestům a přitom dosáhnout toho, co chcete – aby vaše dítě rozumělo tomu, co je správné a co ne.“
- **Odkázání se na legislativu** – odkazujte na právní změny a zdůrazněte, že nový přístup ve společnosti (a tedy i právní rámec) směřuje k ochraně dětí před jakoukoliv formou násilí, včetně tělesných trestů. Např.: „V naší zemi je stále častěji zdůrazňováno, že děti mají právo vyrůstat v prostředí, které je bezpečné a bez násilí.“

Rodič tvrdí, že tělesné tresty fungují.

- Pokud rodič argumentuje tím, že tělesné tresty jsou efektivní, je důležité vysvětlit, že efektivita těchto trestů je pouze zdánlivá a že mohou mít dlouhodobé negativní následky.

Příklad: „Mnozí rodiče věří, že krátkodobě funguje, když dítěti tělesným trestem ukážou, že nějaké chování je špatné. I když to může přinést okamžitý klid, dlouhodobě to nevede k lepšímu chování. Dítě se může začít uzavírat, zatajovat, lhát a ztrácet důvěru v authority. Tělesným trestem se dozví, že má něco přestat dělat, ale už mu není jasné, co dělat místo toho. Proto je lepší rozvíjet u dětí dovednosti, jak rozumět následkům svého chování a jak se zdravě vypořádat se svými emocemi.“

3.2 Rozhovor s rodiči, jejichž jednání vykazuje známky dlouhodobého špatného zacházení s dítětem

Cílem je primárně zhodnotit míru rizika pro dítě a na základě toho volit další postup pro zajištění bezpečí dítěte.

Jak postupovat při podezření na špatné zacházení?

1. **Vyhodnocení situace** – posouzení naléhavosti, tzn. je dítě v akutním ohrožení? Objevují se známky dlouhodobého špatného zacházení? (viz kap. 2, zejm. písm. D a podrobný postup v předchozí kapitole).
2. **Šetření v domácnosti dítěte a rozhovor s rodiči** (viz kap. 2, písm. B, C) – Jaký je postoj rodičů k výchově? Výchovné vzory rodičů z jejich dětství? Další rodinné okolnosti?
3. **Rozhovor s dítětem v bezpečném prostředí bez přítomnosti rodičů** (viz kap. 2, písm. C) – Co o situaci říká dítě? (více kapitola 4)
4. **Multioborová spolupráce** – jaký názor má na situaci např. učitel/ka, pediatr/ička, školní psycholog/psycholožka, kteří přicházejí s dítětem do styku?

Plán a realizace intervencí na ochranu dítěte (viz kap. 2, písm. G – J, včetně opatření PČR či soudu)

Jak komunikovat s rodičem při podezření na dlouhodobé špatné zacházení s dítětem?

- **Začněte rozhovor bez obviňování:** „Vím, že výchova dětí může být náročná. Můžeme si promluvit o tom, jak doma fungujete? Objevily se určité signály, které nás vedou k tomu, abychom se na situaci podívali blíže. Chceme vám dát prostor k vyjádření.“
- **Mapujte výchovné metody a situaci v rodině:**
 - **CHOVÁNÍ DÍTĚTE:** Jaké je vaše dítě? Bývá někdy přecitlivělé nebo smutné? Má někdy záchvaty vzteku? Je agresivní? Jak se chová k vám? Pocítujete nějaké problémy při výchově dítěte? Pokud ano, jaké?
 - **OCHRANA A BEZPEČÍ:** Přihodilo se někdy vašemu dítěti něco, s čím se obtížně vyrovnávalo? Došlo u dítěte někdy ke zranění a za jakých okolností?
 - **VZTAHY A CITOVÁ VŘELOST:** Jak vnímáte váš vztah s dítětem? Kolik času spolu trávíte a jak? Za kým dítě přijde, když se potřebuje svěřit, utěšit? Co děláte, když se dítěti něco nedaří?
 - **HRANICE A VÝCHOVNÉ VEDENÍ:** Pocítujete nějaké obtíže při výchově vašeho dítěte? Co uděláte, když vaše dítě neposlechne? Jaké hranice doma nastavujete? Jakým způsobem? Stává se někdy, že je potřeba dítě potrestat? Jak na to reaguje? Stává se někdy, že se situace doma vyhroťí? Jak to řešíte?
 - **ŠIRŠÍ RODINNÉ SOUVISLOSTI:** Jak se k vám chovali rodiče (jiní lidé, kteří vás vychovali) ve vašem dětství? Co by o vás řeklo okolí, pokud by dostalo otázku, zda dokážete svoje dítě usměrnit, když je to potřeba?

- **Pokud se od rodiče dozvíte, že využívá tělesné tresty:**
 - Mapujte jeho náhled na situaci a motivaci ke změně: Přemýšlel/a jste někdy nad jinými způsoby, jak dítě vychovávat? Je něco, co by pomohlo předcházet těmto situacím? Uvítal/a byste pomoc se zvládnutím situace?
- **Pokud rodič tělesné tresty a násilí popírá, ale existují varovné signály:**
 - Zopakujte, že cílem rozhovoru není obviňování, ale podpora rodiny. Zeptejte se na běžný denní režim dítěte. Proveďte rozhovor s dalšími osobami blízkými dítěti a odborníky, kteří dítě a rodinu znají.

4.

Jak

komunikovat s dítětem

Centrum

Jak vést rozhovor s dítětem, u kterého máme podezření na špatné zacházení?

- **Bezpečné prostředí:** je důležité mít k dispozici dostatek času na rozhovor, klidný a bezpečný prostor a mluvit s dítětem klidným tónem a s laskavým výrazem tváře. Pomáhá nechat dítě, aby si vybralo, kde chce během rozhovoru sedět. Ideální je používat jednoduchá slova (vždy s ohledem na věk dětí – čím mladší, tím jsou potřeba kratší a jasnější věty). Na začátku rozhovoru je možné znormalizovat případnou nervozitu dítěte, např.: *„Je v pořádku, pokud se cítíš nervózně. Můžeš kdykoliv říct, že si chceš dát pauzu.“*
- **Vysvětlení důvodu rozhovoru a transparentnost:** Je třeba dítěti jednoduše vysvětlit vaši roli a proč s ním mluvíte. Pomáhá předvídatelnost. Můžete například říct: *„Jsem tu, abych se postaral/a o to, že se máš dobře. Někdy se dětem doma dějí věci, které je trápí a já jsem ten/ta, kdo je může pomoci ochránit. Zeptám se na pár věcí, abych ti porozuměl/a. Kdyby ti cokoliv bylo nepříjemné, stačí říct a zastavíme to.“*
- **Navázání důvěry:** Aby dítě mohlo mluvit o tak těžkém tématu, je třeba nejdříve navázat důvěru. Začněte uvolněně a otevřenými otázkami. Zeptejte se dítěte: *„Co tě baví dělat? V čem se ti daří?“*
 - Můžete například využít i pomůcky, které prvotní kontakt s dítětem usnadní (např. plyšáka, obrázkové karty, vytištěné smajlíky, kreslení atp.). Cílem je vytvořit bezpečné prostředí bez tlaku a najít s dítětem společný jazyk (především pro mladší dítě může být obtížné vyjádřit se slovy a mohou potřebovat jiný způsob kontaktu). Je normální, že některé děti budou potřebovat zpočátku více času. Můžete například říct: *„Je v pořádku chvíli si to promyslet. Nikam nespěcháme.“*
- **Použití otevřených otázek přizpůsobených věku dítěte.** Rozhovor s dítětem by měl být veden citlivě s ohledem na jeho věk. Je důležité nevkládat mu slova do úst a pokud nebude znát odpověď, vyhnout se tlaku a říct mu, že je v pořádku, že neví. *„Co je doma fajn a co ti naopak hodně vadí?“ „Máš pocit, že doma můžeš mluvit o tom, co tě trápí?“ „Za kým jdeš, když potřebuješ s něčím pomoci nebo poradit?“ „Co se u vás doma děje, když máš třeba špatnou náladu nebo něco neuděláš tak, jak rodiče chtějí?“ „Co dělá maminka nebo tatínek, když se zlobí?“ „Když tě rodiče chtějí potrestat, jak to dělají?“ „Stává se někdy, že tě někdo bouchne, plácne, nebo ti dělá něco, co ti není příjemné?“*
- **Když dítě špatné zacházení popírá:** respektujte, co dítě říká a nenutte ho k další výpovědi. Popírání nemusí znamenat, že se nic neděje – dítě může chránit rodiče, bojí se následků nebo se stydí. Pozorujte signály těla (strnutí, uhýbání očima, změny hlasu nebo odvádění řeči jinam). Zůstaňte s ním v kontaktu (předejte mu na sebe kontakt, snažte se o navázání vztahu) a domluvte případně další schůzku. Můžete říct: *„Rozumím. Když budeš chtít o něčem mluvit později, můžeš mi to říct.“*

Jak vést rozhovor s dítětem, které zažívá násilí v blízkých vztazích

Pokud se samo dítě svěří se zkušeností násilí v blízkých vztazích, je důležité s ním vést rozhovor citlivě a zaměřit se na následující principy:

- zajistit, aby se dítě cítilo **bezpečně** (např. laskavý a podpůrný přístup, zajistit soukromí, dostatek času na rozhovor a trpělivost, aby mohlo vyjádřit, co potřebuje),
- **ocenit statečnost** dítěte (že s vámi sdílí svou zkušenost atp.),
- dát dítěti **prostor vyjádřit**, co má na srdci, ale „netlačit“ ho do témat, o kterých mluvit nechce, nebo u kterých je viditelné, že se dostává do výrazného napětí, neklidu, nebo jiných intenzivních emocí,
- **brát vážně, co dítě říká** a vyhnout se zpochybňování (důležitý je postoj důvěry a nezlehčovat jeho výpověď),
- v rozhovoru vyjádřit, že **násilí není v pořádku**, ale současně se vyhnout přímé kritice osoby rodiče – tzn. odsoudit násilné chování rodiče, nikoliv jeho osobu,
- počítat s tím, že dítě může během rozhovoru **projevovat různé emoce** (jako např. pláč, vztek, ale i smích) a přijímat je jako něco, co je přirozené, když mluvíme o těžkých tématech,
- pokud neznám jasnou odpověď na položenou otázku, je v pořádku říct, že nevím,
- **neslibovat něco, co nemohu splnit** či zaručit splnění (např. že si vše nechám jen pro sebe)
- pokud dítě řekne, že je to jeho vina, reaguji jasně: „Za to, co se děje, nemůžeš. Odpovědnost je na dospělých.“
- **informovat dítě srozumitelně** a s ohledem na jeho věk o tom, jaké budou mé další kroky a co může očekávat.

Čemu se během rozhovoru vyhnout

- „To si určitě špatně pamatuješ.“
- „Určitě to nemyslel/a tak zle.“
- „To bude dobré.“ (zlehčuje zkušenost dítěte)
- „Musíš mi to říct úplně všechno.“
- „Nikomu to nepovím.“ (nesplnitelný slib)

Co o participaci dítěte říká český právní řád?

Participační práva dítěte jsou v českém právním řádu pevně ukotvena a vycházejí z mezinárodních úmluv i vnitrostátních předpisů. Klíčovými dokumenty jsou Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte a další zákony, např. trestní řád nebo občanský zákoník. Podstatou participace je, že soud naplňuje práva a potřeby dítěte, nikoliv, že soud získává od dítěte informace o skutkovém stavu věci.³¹

Základem participace je článek 12 Úmluvy o právech dítěte, který **garantuje dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají**. Těmto názorům musí být věnována patřičná

³¹ Justiční akademie, [5.rodinněprávní symposium – Participace dětí v opatrovnickém soudním řízení](#), 2025.

pozornost odpovídající věku a úrovni dítěte.³² Podle Listiny základních práv a svobod má dítě právo na to, aby jeho věc byla **projednána veřejně, bez zbytečných průtahů, v jeho přítomnosti a aby se mohlo vyjádřit k prováděným důkazům.**³³

Participace je právem dítěte, nikoliv jeho povinností. Dítě by mělo mít **právo odmítnout se vyjádřit.**³⁴ Pokud dítě vyjádří neochotu mluvit nebo se řízení účastnit, musí být toto přání respektováno, aby nedocházelo k jeho nadměrné psychické zátěži. V průběhu trestního řízení však někdy dítě bývá vyslechnuto i proti jeho vůli.

Dítě má právo na informace. Aby si mohlo vytvořit vlastní názor, musí mu rodiče, soudy i OSPOD sdělit všechny potřebné informace srozumitelným způsobem.

- **Občanský zákoník (§ 867 a § 875)** stanoví, že před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, musí soud zjistit jeho názor.
- **Hranice 12 let:** O dítěti starším 12 let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit.³⁵ To však neznamená, že mladší děti se ke slovu nedostanou. Klíčová není věková hranice, ale individuální schopnost dítěte porozumět situaci a formulovat svá přání: *“Přání dítěte je důležité zohlednit, ať už je dítě v jakémkoli věku. Výslovně vyjádřený názor dítěte je však třeba hodnotit s přihlédnutím k jeho věku”*³⁶

Způsob participace se liší podle vyspělosti dítěte. Dítě (i mladší 12 let) může sdělit svůj názor **samo** (soudci, pracovníkovi OSPOD). U dětí velmi **útlého věku** nebo dětí, které **nejsou schopny situaci pochopit** či názor slovně formulovat, soud **zjišťuje nejlepší zájem dítěte** prostřednictvím jejich zástupce (rodičů či opatrovníka), **znaleckým zkoumáním** nebo **pozorováním vztahu s rodiči**. V trestním řízení má dítě specifické postavení, často jako tzv. **zvláště zranitelná oběť podle zákona o obětech trestných činů.**³⁷

- Dítě je zastoupeno zákonným zástupcem, v případě střetu zájmů opatrovníkem.
- Dítě má právo zvolit si **důvěrníka** (osobu, která mu poskytuje psychickou oporu) a může mu být ustanoven nebo zvolen **zmocněnec**, který hájí jeho právní zájmy.
- Je kladen maximální důraz na zamezení sekundární viktimizace (např. výslechy ve speciálních místnostech, zamezení kontaktu s pachatelem).

Dítě má právo i bez vědomí rodičů požádat orgány sociálně-právní ochrany dětí nebo jiné orgány o pomoc při ochraně svých práv. Tyto orgány jsou povinny mu pomoc poskytnout.³⁸

³² Ustanovení čl. 12 Úmluvy o právech dítěte: “1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.”

³³ Listina základních práv a svobod, hlava V.

³⁴ [Pokyny Rady Evropy o justici vstřícné k dětem](#), bod 46.

³⁵ Zákon o SPOD, § 8 odst. 3.

Občanský zákoník, § 867 odst. 2.

³⁶ [Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014 sp.zn. I. ÚS 1554/14, b. 29.](#)

³⁷ Zákon o obětech trestných činů, § 2 odst. 4 písm. a).

³⁸ Zákon o SPOD, § 8 odst. 1.

Přílohy

A. SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVA A DALŠÍ ZDROJE

Sumář související legislativy:

- Úmluva o právech dítěte, č. 104/1991 Sb.
- Občanský zákoník, č. 89/2012 Sb.
- Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, č. 359/1999 Sb. (používáno jako “zákon o SPOD”)
- Vyhláška k zákonu o SPOD, č. 473/2012 Sb.
- Zákon o zvláštních řízeních soudních, č. 292/2013 Sb.
- Občanský soudní řád, č. 99/1963 Sb.
- Zákon o sociálních službách, č. 108/2006 Sb.
- Trestní řád, č. 141/1961 Sb.
- Trestní zákoník, č. 40/2009 Sb.
- Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Sb.
- Listina základních práv a svobod, č. 2/1993 Sb.
- Zákon o obětech trestných činů, č. 45/2013 Sb.

Další zdroje:

- [Národní strategie ochrany práv dětí 2021 – 2029.](#)
- [Vládní program Bezpečné dětství.](#)
- [Metodika MPSV: Dítě ohrožené násilím v rodině.](#)
- [Doporučený postup MPSV č. 1/2018](#) k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností a krajských úřadech.
- [Komentář č. 8 Výboru pro práva dítěte OSN: Právo dítěte na ochranu před tělesnými tresty a dalšími krutými nebo ponižujícími formami trestu.](#)
- [Komentář č. 13 Výboru pro práva dítěte OSN: Právo dítěte na ochranu před všemi druhy násilí.](#)
- [Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.11.2025, č.j. 21 Ads 76/2025-29.](#)
- Justiční akademie, [5.rodinněprávní symposium – Participace dětí v opatrovnickém soudním řízení](#), 2025.
- [Pokyny Rady Evropy o justici vstřícné k dětem.](#)

Občanský zákoník

§ 858 od 1. ledna 2026

(1) Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v
a) péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví a péči o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj bez tělesného trestání, duševního strádání a jiných ponižujících opatření,
....

§ 884 od 1. ledna 2026

(1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

(2) Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte. Platí, že lidské důstojnosti dítěte se dotýká tělesné trestání, působení duševního strádání nebo jiné ponižující opatření.

§ 81 OZ - odst. 1

Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. **Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.** (orgán SPOD si toho musí být vědom)

Úmluva o právech dítěte

Čl. 3 – zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti (orgánů SPOD a dalších aktérů) týkající se dětí, dětem náleží ochrana a péče, přičemž je třeba brát ohled na práva a povinnosti jejich rodičů/zákonných zástupců

Čl. 12 – Stát (prostřednictvím OSPOD) zabezpečuje dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.

Čl. 18 – stát (prostřednictvím OSPOD) respektuje a činí opatření k tomu, aby rodiče nesli prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dětí. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.

Čl. 19 – Stát (prostřednictvím OSPOD) činí opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím ...

Čl. 37 – Stát (prostřednictvím nejenom OSPOD) zabezpečí, aby žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Zákon o SPOD

§ 5 - Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

§ 9a, odst. 2, 3 ... „postupuje s využitím metod sociální práce a postupů odpovídajících současným vědeckým poznatkům“ ... “ OSPOD jsou povinny řídit se standardy kvality SPOD” -

§ 59 odst. 1 písm. h) - Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že použije vůči dítěti nepřiměřený výchovný prostředek nebo omezení,...

Národní strategie ochrany práv dětí pro roky 2021 – 2029, která má za hlavní cíl: „Děti a mladí lidé v České republice žijí kvalitní život, vyrůstají v bezpečném rodinném prostředí a mají rovné příležitosti, které využívají pro plný rozvoj svého potenciálu.“

B. ZHODNOCENÍ MÍRY RIZIKA

Na základě risk assessmentových nástrojů používaných pro určení míry rizika v rodinách ohrožených násilím považujeme za **varující zejména chování rodiče/rodičů**, kteří:

- děti fyzicky trestají či s nimi jinak nevhodně zacházejí,
- uplatňují autoritářský výchovný styl, ponižování dítěte či kladení nepřiměřených nároků na něj, vykazují znaky hostilního chování,
- jsou nepřiměřeně kontrolující, chovají se manipulativně,
- nerespektují či porušují soudní nařízení, doporučení OSPOD, lékařů apod.,
- jsou náchylní ke kriminálnímu chování,
- mají potíže s toxikomanií či jinými závislostmi,
- vyvolávají výrazný strach u druhého rodiče.

Mezi závažné varovné signály dále patří:

- již známá historie násilných incidentů v minulosti rodiny či rodiče,
- informace o fyzickém napadení matky dítěte v těhotenství,
- enormní žárlivost partnera nebo zvýšená kontrola,
- výrazná asymetrie moci v partnerském vztahu,
- tendence k pronásledování druhého rodiče, výhrůžky zabitím či ublížením,
- zabití zvířete, ke kterému má dítě citový vztah,
- potíže rodiče v oblasti duševního zdraví včetně např. vyhrožování sebevraždou,
- izolace rodiny či specificky izolovaný životní styl,
- faktorem zvyšujícím riziko může být i bojový výcvik či vlastnění zbraně jedním z rodičů.

C. METODA SOCIÁLNÍ PRÁCE – VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

Vyhodnocení a návazný individuální plán ochrany dítěte je základní metodou sociální práce využívanou sociálními pracovníky OSPOD.

Metoda reflektuje individuální potřeby dítěte a možnosti jeho rodiny. **Vychází z individuálního přístupu** k dítěti, **zahrnuje rozpoznání rizik** a ochranných faktorů. Tělesné trestání lze identifikovat v hodnocených oblastech³⁹ jak na straně dítěte, tak na straně rodičů (rodiny).

Pracovník OSPOD zajišťuje sběr podstatných informací v rozsahu, který je potřebný k eliminaci rizikových faktorů v životě dítěte. Efektivním zdrojem informací jsou zejména případové konference a expertní multioborová setkání. Mezi další zdroje informací patří pozorování, sociální šetření, rozhovory postavené na vhodných otázkách (s dítětem, rodiči, příbuznými a blízkými osobami, učiteli, lékařem apod.), písemné zprávy (lékaře, psychologa, školy, dalších odborníků apod.), posudky a stanoviska aj.

³⁹ Vyhláška č. 473/2012 Sb., § 1

Na straně dítěte nás zajímají, ve vztahu k neplnění či zneužívání (využívání nevhodných výchovných prostředků) povinností plynoucích z rodičovské odpovědnosti, zejména oblasti, kde lze přítomnost tématu nevhodného zacházení (v jakékoliv formě) nejvíce detekovat, tzn. oblast zdraví a prospívání dítěte, emoční vývoj a chování dítěte, rodinné a sociální vztahy dítěte. Vždy je třeba klást důraz i na zjištění názoru a přání dítěte.

Na straně rodičů nás zajímají, ve vztahu k neplnění (využívání nevhodných výchovných prostředků) povinností plynoucích z jejich rodičovské odpovědnosti, zejména oblasti, kde lze přítomnost tématu násilí (v jakékoliv formě) nejvíce detekovat, tzn. bezpečí a ochrana dítěte, citová vřelost vůči dítěti, hranice chování a jeho výchovné vedení. Vždy je třeba klást důraz i na zjištění názoru rodičů, pokud možno každého samostatně.

Pracovník OSPOD zodpovídá za proces vyhodnocování včetně provedení souhrnné analýzy posuzovaných oblastí a následné vypracování individuálního plánu ochrany dítěte, ve kterém jsou zahrnuta pomáhající a ochranná opatření (zejm. v případě motivovaných rodičů), nebo kontrolní (příp. represivní) opatření (u nemotivovaných a nespolupracujících rodičů).

Jaké formy pomoci lze zahrnout do IPOD v případech problematiky tělesného trestání?

- konzultace a odborné poradenství,
- terapie a mediace, právní pomoc,
- zprostředkování a využívání odborných služeb pro rodiny s dětmi,
- účast v programu pro zvládání agrese nebo násilného chování,
- poskytování odborné podpory dítěti,
- poskytování pomoci při řešení psychických problémů rodičů,
- rozvíjení zdravých výchovných schopností/kompetencí či kapacity rodičů,
- poskytování pomoci rodičům při řešení výchovných problémů s dětmi (rozvoj a osvojení neohrožujících výchovných přístupů),
- podpora společenských aktivit dětí a rodičů
- apod.

D. MATERIÁLY KE STAŽENÍ PRO RODIČE

Materiály pro rodiče – výchova bez tělesných trestů

JAK NA VÝCHOVU **BEZ** TĚLESNÝCH TRESTŮ

komunikujte a diskutujte	→	proberte s dítětem v klidu, co udělalo špatně a proč to bylo špatně
předcházejte problémům	→	naslouchejte dětem a postarejte se o jejich potřeby
vymezte jasné hranice	→	srozumitelně dětem popište, jaké chování očekáváte
zaměřte se na to pozitivní	→	všimněte si, co dítě dělá dobře a vyzdvihněte to
jasně pojmenovávejte	→	řekněte dítěti, jaké chování je správné a jaké není
nahlédněte situaci očima dítěte	→	dítě není dospělý a nedělá věci naschvál
v krizových situacích zachovejte klid	→	dejte sobě i dítěti čas na uklidnění
popište důsledky chování	→	dopředu dítěti vysvětlete, co může čekat
zajistěte si podporu	→	nebuďte na výchovu sami, řekněte si o pomoc
pečujte o sebe	→	odpočívejte a najděte si čas i na sebe

JAK ROZUMĚT CHOVÁNÍ A POTŘEBÁM DĚTÍ V PRŮBĚHU JEJICH VÝVOJE?

CHOVÁNÍ

MIMINKA

Signalizují potřeby (hlad, spánek...) tělem. Jejich chování někdy může působit tvrdošijně (plivání jídla, svíjení se při výměně plenky). Dávají tak najevo (jediným pro ně dostupným způsobem), co se jim líbí a co ne.

BATOLATA A PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Přirozeně testují hranice. Mívají záchvaty vzteku. Projevy emocí dětí mohou působit jako zlobení. Jedná se ale o součást vývoje. Děti zatím nedokážou plně ovládat své emoce kvůli tomu, že jejich mozek je v procesu „vývoje“ a zrání.

ŠKOLÁCI

Jsou zvědaví, neustále se učí něčemu novému, prozkoumávají svět, na nějž si začínají vytvářet svůj vlastní pohled. Čím více se osamostatňují, tím více mohou „tlačit“ na hranice, a tím náročnější jejich chování může být. Jedná se ale o nutnou součást jejich vývoje.

TEENAGEŘI

Mohou být náladoví, nepředvídatelní v reakcích a stahovat se z kontaktu. Stává se, že častěji projevují svůj nesouhlas či vzdor, což může působit jako nedostatek respektu. Takové chování však k dospívání a završení formování „já“ přirozeně patří.

CO NEDĚLAT

Pod tlakem okolností si můžete myslet, že vás dítě provokuje, dělá to „naschvál“, zlobí. Ale není to tak. V daném věku se jedná o přirozené chování. Stres by rozhodně neměl vést k tomu, že na dítě budete křičet, budete s ním trást, nebo ho uhodíte.

JAK REAGOVAT

Pokuste si najít nějaký způsob, jak si od stresu odpočinout. Uvědomte si, že dítě se takto nechová naschvál, ale reaguje na okolní svět tak, jak je mu přirozené.

Hledejte způsoby, jak ovládnout vlastní emoce v kontaktu s dítětem. Zkuste si uvědomit, že dítě se takto nechová schválně, ale „bojuje“ se svými náročnými emocemi.

Zkuste dětem naslouchat a snažit se nahlédnout svět jejich očima. Vyjednávejte s nimi, co je v pořádku a co není a vysvětluje jim, proč to tak je. Zkuste si uvědomit, že dítě se učí rozumět světu a k tomu potřebuje vaši podporu.

Vzpomeňte na své dospívání a snažte se vcítit do složitého procesu formování svého já, kterým vaše dítě prochází. Buďte mu k dispozici, ale nechte mu také dostatek prostoru.

PROČ NA **SEBEPÉČI** RODIČŮ ZÁLEŽÍ..

Sebepéče pomáhá:

předcházet/ulevovat od stresu

dlouhodobě udržovat v pracovním a rodinném životě psychickou pohodu

být odolnější a zachovat klid v náročných/kritických situacích

předcházet emočním výbuchům a tělesným trestům

udržovat, podporovat a rozvíjet pozitivní vztah s dítětem

vytvářet prostředí, ve kterém se dítě cítí bezpečně a milovaně

E. KARTA KID PRO SOCIÁLNÍ PRACOVNÍKY

[Karta k identifikaci ohroženého dítěte](#)

F. SYMPOZIUM – NEPŘIJATELNOST NÁSILÍ NA DĚTECH

[Dokument k nepřijatelnosti násilí na dětech](#)

G. KONTAKTY NA POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE

Poradenství pro pracovníky OSPOD

[Centrum LOCIKA](#): tel. 601 500 196

Kam odkazovat rodiče

Telefonické a emailové poradenství

[Centrum LOCIKA](#): tel. 601 500 196

[Rodičovská linka Linky Bezpečí](#): tel. 606 021 021

Terapeutická podpora

- [Liga otevřených mužů](#) (Praha, Plzeň)
 - program Zvládání vzteku (pro muže)
 - online poradna, sociální poradenství, terapie
- [Diakonie](#) (Praha, Plzeň, Most, Jaroměř, Brno)
 - program Stop násilí
 - osobní a telefonické konzultace, terapie
- [Centrum sociálních služeb](#) (Praha)
 - program Viola
 - sociální a psychologické poradenství, terapie
- [Centrum LOCIKA](#) (Praha)
 - edukativní a podpůrný program Jak vychovávat děti s hranicemi a bez trestů
- [Spondea](#) (Brno)
 - program Chci ovládnout vztek
 - telefonické konzultace, poradenství, terapie, skupinové programy
- [Tvá volba](#) (České Budějovice)
 - psychoterapeutický program
- [Centrum sociálních služeb](#) (Ostrava)
 - program Nechme dětem dětství
 - program pro rodiny ohrožené násilím v blízkých vztazích
- [Nomia](#) (Hradec Králové)
 - program Narativní práce s agresí
 - probační terapeutický program
- [SKP-CENTRUM](#) (Pardubice)
 - program NENA
 - sociální poradenství a individuální odborná pomoc
- [Persefona](#) (Brno)
 - osobní konzultace, chatové poradenství

Kam odkazovat děti, pokud jsou v ohrožení

Telefonické a emailové poradenství

- [Centrum LOCIKA](#) (mail, chat)
 - mail poradna@detstvibeznasili.cz
- [Linka bezpečí](#) (telefon, mail, chat)
 - 116 111, mail pomoc@linkabezpeci.cz
- [Dětské krizové centrum](#) (telefon, mail, chat, skype)
 - 777 715 215, mail problem@ditekrize.cz
- [Modrá linka](#) (telefon, chat, mail)
 - 608 902 410, mail help@modralinka.cz
- [Linka pomoci](#) (telefon)
 - 475 603 390

Osobně – krizová pomoc

Dostupná většinou po předchozím objednání, více informací na příslušných webových stránkách.

- [Dětské krizové centrum](#) (Praha)
- [Dům tří přání – Dům přemysla Pittra](#) (Praha)
- [Modré dveře](#) (Praha, Říčany, Kostelec nad Černými lesy)
- [Povídej – Centrum krizové intervence](#) (Kutná Hora)
- [Spondea](#) (Brno)
- [Modrá linka](#) (Brno)
- [Krizové centrum Triangl](#) (Ústí nad Labem)
- [Krizové centrum pro děti a rodinu](#) (Ostrava, Frýdek-místek)
- [Dětské krizové a terapeutické centrum](#) (Hradec Králové)
- [Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji](#) (České Budějovice)
- [Portus Prachatice](#) (Prachatice)
- [Centrum J. J. Pestalozziho](#) (Chrudim, Jihlava, Žamberk, Svitavy)
- [Poradenské a krizové centrum](#) (Zlín)
- [Centra duševního zdraví](#) (po celé České republice)

DĚTSTVÍ BEZ NÁSILÍ

www.centrumlocika.cz
www.detstvibeznasili.cz

@centrumlocika

Centrum
The logo for Centrum, featuring the word "CENTRUM" in a stylized, colorful font where each letter is a different color (C: orange, E: green, N: blue, T: red, R: yellow, U: blue, M: red).